

ményeivel kiegészítve nyújtja, s a multhoz képest haladást jelentő, vonzóbb előadásban teszi közkinccsé. Oly teljesítmény ez, mely a szakirodalom és a művelt köztudat részéről egyaránt hálaóra számíthat. Ez a felfogás különben, a tény történeti fontosságának megfelelő, ünnepélyes keretek között is kifejezésre jutott azokban a szép szavakban, melyekkel az erre legilletékesebb tudós, Négyessy László, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke, Pintér Jenő nagybecsű művének elkészülését a nevezett Társaság 1929 dec. 14-iki ülésén a M. T. Akadémiában bejelentette.

Baros Gyula.

Muraközy Gyula: A prédikátor könyve. (Tanulmányok, előadások, prédikációk. Kecskemét, 1929. Kultúra-könyvkereskedés kiadása.) Vannak könyvek, melyekben már az első lapon a lelkünkhöz tapad egy szó, egy kifejezés vagy mondat s az egész olvasás alatt velünk marad. Állandó kísérőnk, sokszor felvilágosítónk és irányítónk, néha pedig az összegező szerepet vállalja magára. Biztos lábbal járunk a könyvben, van mire támaszkodnunk s nem egyszer legerősebb bizonyítéka annak is, hogy az írói erő sem imboldog, hanem egyenes lépésekkel halad a mondanivaló végéjé felé. Ilyen kifejezés Muraközy Gyula irodalmi tárgyú tanulmányaiban az «evangélium esztétikája». Talán nem is először találkozzunk vele e lapokon, tartalmát átélhettük másutt is, ezt főlegesen most itt ellenőriznünk, de észre kell vennünk már tanulmányainak első sorai után, hogy számára e kifejezésben oly irányító tartalom van, mely igényt tarthat az irodalmi jelenségek új értelmezésére. Elv az elvi konokságtól mentesen, magaslati pont, ahonnan nemcsak átlátjuk, hanem ki is tágítjuk a lát-határt.

Ez az evangéliumi esztétika a legösszetettebb és legfelelősségteljesebb kérdést teszi fel az irodalmi mű előtt. Mennyit tükröz vissza az örökkévalóságból? Igaz és szép misztikus eggyé-olvadása ez az örökkévalóság a felénk néző Krisztus-arcon. «A szépség milyen új márványszobrával szépítetted — kérdi az írói mőtől —, az igazság milyen új bazaltoszlopával erősítetted azt a lelki székesegyházat, amivé a pusztá világot átépíteni akarjuk, amit a mi Mesterünk Istenországának nevezett?» A vitázó analízisnek, a tudományos székszisnek tisztelettel és alázattal kell megállnia ez előtt az elv előtt és csak azt kérdezheti, tud-e ez az elv Muraközy Gyula ajkán olyan búvóserejű Szézá-m-szóvá lenni, mely kincsházak zárait pattantja fel s a nyitott ajtókon át drágakőragyogást

villant felénk. Annál inkább feltolakszik ez a kérdés, mert láttuk már ezt az elvet jóhiszemű, de tétova kezekben, melyeknek minden mozdulata egy-egy csodálva-féltve őrzött írói remeket söpört le az asztalunkról. Visszatettük a megtaposott könyvet a helyére, de a hitünk lesiklott az evangéliumi esztétika kristálytalapzatáról. Muraközy Gyula könyvének szorosan irodalmi érdekű hat tanulmánya biztos ejtéssel mondja ki a hétpecsétű lakatot nyitó Szézá-mot.

Az evangéliumi esztétika bátorra tesz. Muraközy Gyula mer felfedezni. Elhatol az irodalom olyan területeire, melyeknek határán szinte a legutóbbi időnkig visszariadva állt meg épen a vallásos gondolat. Így lesz nála Ibsen, Arany János és Shakespeare testvére s munkái «a lelkiismeret hősköteményének egymással összefüggő darabjaivá». Nem lesz kisebb a zseni az evangéliumi világnézet tükrében, sőt — ez a másik vonása az evangéliumi esztétikának — a már elismerteket is többnek látjuk. Muraközy Jókai-tanulmánya illusztrálja ezt a legteljesebben. A szokványos Jókai-arc, a szelíd bölcs, a délibábokat építő örök gyermek, a nagy romantikus mesemondó, a nemzeti narkotikum mutatja meg általa igazabb oldalát, «tóvá leszen vándorló, szomjas népe számára, hogy a csillagokat akkor is lássa, ha fáradtan lehajtja fejét». A Jókai-hősök sem a csapongó és telített fantázia teremtményei csupán: rejtőzködő énünk ők, nem azok, akik vagyunk, hanem akik leszünk, vagy akik lehettünk volna. Termékeny és új asszociációkra is indító ez az evangéliumi esztétika. A magyar végzet nagy törvényei ismer-szenek fel Arany Toldijában, Attilájában és Csóri vajdájában. A «tragikus magyarság» Ady Endrével kapcsolatos megfogalmazása nyúl vissza itt a mult gyökeréig, nem az érdeknélküli analízis, vagy a nemzeti borongás retorikai színei kedvéért, hanem hogy megmutassa az új nemzeti élet alapjait.

Attilának, Toldinak és Csóri vajdának kell találkoznia ennek az új életnek a nevében, feladatunk annak a megoldása, hogyan lehetnek a harc, melynek díjával az élet adós marad, az alkotás, mely önmagában hordja végezetét, a képzelet, mely álomból születik, testvérekké. Az irodalmi tanulmány biztos lendülettel emelkedik itt fel az indulási pont fölé s az egyetemes nemzeti élet útmutatójának jogos szerepét veszi magára.

Ugyanígy megkereshetnénk tanulmányaiban és beszédeiben az evangéliumi hazafiság, az evangéliumi szociológia és pedagógia eredményeit. Itt is vannak felfedezések, többletlátások és útmutatások. Kereshetjük írói erejének fővonásait, a dialektikus párhuzamosságot, mondatvégre tolt vilámszerűen becspapódó képeit. Néhol hézagokat is vehetünk észre. A jó és rossz, a morál e két ellentett pólusán álló párhuzamosság a negatívnak felismert oldalát sokszor leegyszerűsíti, tudjuk, hogy a kontraszt kedvéért, de az igazság is szenved általa. Ilyen dialektikus egyszerűsítés például a görög életderű, mely még a «*stille Einfalt und edle Grösse*» fogalmából táplálkozik, pedig Nietzsche óta ismerjük a görög lélek másik oldalát is. Vitába szállhatunk ezzel a tételével is: «nem a dallam a fontos, hanem a harmónia», mert sejtjük, hogy szemléletének teljességéből hiányzik az önmagában való forma jelentőségének tudata.

Mindez azonban akart hiánykeresés. Gazdag és felemelő élmény emlékével tesszük le a könyvet. S most, amikor Muraközy Gyula írói mivoltának értékességét szeretnénk a magunk számára megfogalmazni, igen jól tudjuk, hogy számára nem lehet más érték- és irányjelző, mint az, amit egyik XVI. századi elődje így mondott meg: «Irtam pedig nem én, hanem az Úristen, ki sokképen erővel kényszerít reája». Mégis úgy érezzük, nagy öröm a hallgató számára, ha a legmagasztosabb Művész, a mindenható Gondolat alkotásai egy kitűnő hangszerezen szólalnak meg előtte.

Kerecsényi Dezső

Dr. Hoffmann Edith: Régi magyar bibliofilmek. (Budapest, 1929. A Magyar Bibliophil Társaság kiadása. 40, 304 l. + 39 képmelléklet.) Hoffmann Edith, kitűnő műtörténetírónk, ebben a külső kiállításában is mintaszerű, értékes könyvében a világszerte szétszórt régi könyvtárainkból fennmaradt miniatu-

rás könyveink ismertetésével kapcsolatban ezek egykori birtokosairól maga is mesteri miniatürképeket fest. Nagy Lajos király korán kezdve a mohácsi vészig sorra vonulnak el előttünk középkori kultúránk rég porladó, nagyműveltségű, finom ízlésű és áldozatkész képviselői. A nagy pusztulás ellenére, mely századok viharai folyamán mindenfajta emlékeinket érte, szinte meglepő a gazdag és változatos hatású anyag, amelyet egykori tulajdonosai szerint csoportosítva szerzőnk szellemes fejtegetései keretében s temérdek illusztráción bemutat. Sok, a magyar-nál ma hatalmasabb s kulturális téren is előbbre haladt nemzet büszke lehetne erre a gazdagságra. Pedig Hoffmann Edith ugyancsak szigorú kritikával rostálja meg kódexeinket, állapítja meg, hogy díszítésükben mennyi része volt hazai tényezőknek s mennyi a külföldi mestereknek.

Mint egyéb műkincseink, Magyarországnak történelmi katasztrófáival kapcsolatos ismételt kifosztása alkalmával, miniatúrás kódexeink zöme is külföldre került s ezekkel ép ezért rendszerint külföldi kutatók foglalkoztak először. A magyarság multját nem ismerve külföldi írók a magyarországi eredetű miniatúrás emlékeket többnyire mindenünnen származtatják, csak Magyarországról nem. Budáról, Esztergomból Bécsbe, Salzburgba s egyebüvé került kódexek kapcsán például nem egy lendületes tanulmány látott napvilágot az osztrák miniatúrfestésről. Kutatóinkra még ugyancsak nagy munka vár, hogy visszahódítsák, amit külföldi kollégáik, rendszerint jóhiszeműen ugyan, a tőlünk származó emlékekkel kapcsolatban a maguk régi kultúrájának a javára könyveltek el.

Ebben a tekintetben Hoffmann Edith nem egy tanulmányával máris jelentős eredményeket ért el. Hogy középkori miniatúránk értékéről, fejlődéséről egyre tisztább a képünk, azt főleg idevágó, mindig alapos, szellemes és finom ízléssel megírt tanulmányainak köszönhetjük. Mostani könyve igen helyesen megszerkesztett összefoglalása ezeknek s a találó portrék, amelyeket régi könyvtáraink emlékeinek ismertetésével kapcsolatban ezek tulajdonosairól fest, még fokozzák az érdeklődést, amelyre műve a szakkörökön kívül a művelt közönség szélesebb rétegeiben is méltán számíthat.

Nagy Lajos királlyal kezdődik középkori szellemi előkelőségeink képmás-